

הלכות קריאת שמע סימן נט

- אותה. (יב) וכשעונין קדשה זאת אומרים אותה (יג) בקול (ג) [ג] רם (הגהת מיימוני בנכוח התפלות): ד (יד) **ברכת יוצר** 'וְעֲרִבְתָּ אוֹמֵר (טו) *עם השליח-צבור *בנחת: הגה וימנהר לסים (טז) קדם שְׁיָסִים השליח-צבור (יז) וְיַעֲנֶה אָמֵן (יח) אחר שליח-צבור (הגהת מיימוני פ"א מהלכות ברכות רוקח סי' רי"ח). ומיהו אם לא אמרה רק (יט) שְׁמַעָה מְשַׁלֵּיחַ-צְבוּר יָצָא, דברכות (כ) אלו השליח-צבור מוציא הַיְחִיד אֶף-עַל-פִּי (כא) שהוא בקי; מיהו אין השליח צבור מוציא (כב) הַיְחִיד (כג) *בפחות (ד) מַעֲשֶׂה (הר"י פ' מ' שמתו). ***ולא יענה אמן אחר סיום ה'בוחר בעמו ישאל באהבה' משום (כד) דהוי**

ז תשובת הרא"ש כלל ד סימן יט ח רבנו יונה בשרי רמיה וקב"ן

שערי תשובה

הכותב לאזניהם למלך מצרים ע"ש: [ג] רם. עבדת שמיניא כתב דוקא מישב וכ"כ בספר הפנות, ומ"ש ובגמיה קדושה בחולם כתב בש"ז שספר הפנות מכת"י מהרח"ו קדשה הפנות וקא אפלים כתיב כ"ו וכן בספרים ישנים, ובשיירי כתיב כתב בחולם שכן הוא בספר היחלות כ"ו ע"ש. וכתב בש"ז שצ"ל לעמת הפרקים לעמתם משמשים כמ"ש הרב וליה"ה וכתב עוד: ששמע"י מוקדקים שאומר הפסלה בעל מקומות צריך להודיש העין מיטב שלא יתא מקרא כל ח"ו כ"ו, ובתבות מפרה שלא יתא קורא באהל, והוא לישן מהרח"ו, וכן בפסוקי ישא ברכה מאת ה' יחביב קריאת האלו שלא יזכר ח"ו מת. וכתב בלבוש הטעם שבצבור עונין בקול רם

באור הלכה

שם בסוף הענין היוצא ולא חשיבין להפסקה של "מעריב ערבים", עין שם * : עם השליח-צבור. עין במשנה ברורה. ועין בטור ובתי"י וסוף שפת ב"ש תשובת הרא"ש דאם היה מקוץ לדברי שליח-צבור בשתיקה, ובאמצע הברכה היה פונה לבו לדברים אחרים, הפסיק הנכונה, שהפסיק באמצעותה, שכל שהוא סומך על השליח-צבור צריך לכוון לבו למה שהוא אומר ואין יענה לבו לדברים אחרים, שאם לא כן לא יצא, אבל קריאת קולא בפניו, אף אם קרא מקצתה בלב פניו, וצריך עיון גדול, לפי מה שהקט"ה לן שומע עונה וכו' כאלו אמר מלש בפניו, ובקדמוהו בברכות דף כ"ע"ב בתוספות ד"ה כדאשכחן, אם-כן אפילו אם נחשב מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר כאלו דלג באמצע, מאי הוי, והא כתב הרשב"א בברכות פרק קמא, והובא מקצתו בסימן קפו, דאם שנה ודלג הרבה באמצע ברכות הארכות וצ"ל ודי חובתו, ולא אמר שהמשנה מטבע ששכחו חכמים לה, יצא אלא ששקטנה בפתיחתן או בפתיחתן אלא שאר הגמ' אינו מעכב, אלא החבות שפירש חכמים בהן, כגון מה שאמרו ברית ותורה ומלכות בברכת-המזון, וגוון הזקנת יציאת מצרים ומלכות וקריעת ים-סוף ומכות בכורות באמת ויציב"ה, וכל כיוצא בזה. ואין לומר דחשיבין מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר כאלו הפסיק ממש בפיו כמו דחשיבין כל הברכה כאלו אמר בפיו, וידברך בזה קצת לישון הרא"ש "שהפסיק", עין שם; אבל זה אינו: תרא, דאפילו הפסיק כמה שישקטנה ברכה אפילו, אין הדין ברוח דצריך לחזור ולברך"ה, עין במשנת אדם כ"ה מה: ועוד, דבשלמא תחלת הברכה וסופה ששמע מאחר שהוציא בפיו והתחנן להוציא בזה, נראה מה דחשיבין לה גם-כן כאלו הוציא בפיו, אבל מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר אינו כי אם הרהור בעלמא; ואפילו מאן דאית לה הרהור כדבור דמי, הוא רק במחשבת במחשבתו איהו תבות של קריאת שמע או תפלה וכו' יצא בזה אבל לא הרהור בעלמא באינו דבר, וגם הרא"ש בעצמו שכתב בספר מי שמתו הרהור לאו כדבור דמי. ואולי דכנת הרא"ש לומר דלא יצא ודי מצוה מן הספק, וכעין מה שכתב הבית"י וסוף בסימן נח בשם הרשב"א על מה שאמרו "הקורא את שמע עם אנשי משמר לא יצא", עין שם: * **בנחת.** ועין במשנה ברורה. ונראה לי, דלא אמר הרא"ש דבר זה כי אם בומנו שיהי ונהגין עדין העולם לצאת בברכת הש"י, ובמנו שכתב הנ"ל, ע"כ, הוה שחמירי על עצמו לאמר בפיו עם הש"י הענין לומר בנחת שלא להגביה קולו כדי שלא לקלל בזה לשאור אנשים השומעים ומכונים לצאת בברכת הש"י; וגם אפשר דמשמע זה היה מקמה לסים הברכה ולענות אמן אחר הש"י, כמו שמוכח בטור, כדי שלא לפרש עצמו מן העבור שפיריזין עלן לבתחלה לענות אמן אחר הש"י, ואפשר אף לעכאוב דבאלו הכי לא יצאו בברכות"ה, וכמו שכתב הרבנו יונה בפרק מי שמתו והובא בסימן זה במגן-אברהם סעיף קט"ו ה, מה שאין כן כהיום שנהוג שכל אחד אחד מברך לעצמו ברכת קריאת שמע: * **בפחות מעשירה.** עין במשנה ברורה כמה שכתבנו לענין ברכת השחר בשם הלבוש, והוא בסוף סימן ו, הביא מנ"י אברהם שם בסעיף קט"ו, והמגן-אברהם בסימן זה סעיף קט"ו פליג עליה, וכתב דלכלי עלמא בשאר ברכות אפילו לא בעי עשירה. והפרי"מגדים שם כתב דאפשר דהלכות מירי דוקא בקבי, ואפילו בקבי כמה עליו הפרי"מגדים בסימן ח, מנ"י לן לחלק זה מברכות המצות דקמא לן דמי שצא מוציא ולא בעי עשירה, עין שם. ועין בחי"אדם בכלל ה דחסם דברכי הלבוש ומשמע מנה דהלכות מחמיר בכל גווי, ובאמת כן משמע בלבוש בסימן נט סעיף ד, ועין שם בס' טעם לזה"ה: * **ולא יענה אמן.** כלאוהי נחל לומר דכנת הבית"י וסוף הוא דוקא אם הוא מתפלל בשנה עם הש"י, והוא הדין אם הוא מתפלל ביחיד, וכא לאפוקי ממותו הנהגין לענות מיד אמן אחר "הבורח", כמו שזכר בטור בסימן סא, ובאופן זה גם אחר ברכת "יוצר אור" אין לענות, דהוי עונה אמן אחר עצמו, אבל אם סיס קדם הש"י, אפילו אחר ברכת "הבורח" צריך לענות אמן אחר הש"י, וכהו לא חשיבין להפסק, וכן נראה שהבין כן הברכ"י וסוף והשערי-תשובה, וכן משמע קצת בבית"י וסוף ד"ה ומשמע וכו' שפסיק שם בדתת הרמ"ה, וכןנת הרמ"א כמה שסיים: ועין וכו', הניג כמה שכתב שם

יפסיק אלא יאמר יוצר אור אחר ר"ח, דסדר ברכות אינו מעכב כמ"ש סי' ס': (ג) **רם.** כתב הרמ"ע סי' קב: בברכה זו אם היה יושב וקמ"ה ה"ו טועה, אבל אם היה עומד וישב נכר שאינו חכם ע"ש, ומ"א כתב בשם הגהה דוקא מישב. בשפה ברורה ובגמיה קדושה הדי"ת בחולם, שכנה"ג ופר"ח וצ"ח וס"ד אהר"ן, שפ"מצי לארבע כפופות הארץ יתח ה"ו ציצית בידו השמאלית ויניחם על לבו עד פרשת ויאמר ואז יקחם ביד ימיו עד שציצית לחיים וקנאים וישקם ויניחם: (ד) **מעשירה.**

באר היטב

האחרונה. ולפי שאין לזוז מהמנהג"ה, נכון להדר אם אומר בנחיד לאמר כנגון וטעמים כקורא פסוקים"ה, וכן כתב הפרי"מגדים בשם הלבוש ששוב להדר בזה: (יב) **וכשעונין וכו'.** וקדשה זו אם אפשר (ה) טוב לומר מישוב: (יג) **בקול רם.** דוקא בצבור"ה, אבל ביחיד אומר בלחש, כן כתב באל"ה רבה, אבל בשערי-תשובה כתב שאין קפידא אף ביחיד אם יאמרה בקול רם: ד (יד) **ברכת יוצר.** והוא הדין לכל הברכות דקריאת שמע: (טו) **עם השליח-צבור.** דאף דמדינא יכול לכוון לצאת בברכת השליח-צבור אפילו בקבי, ודוקא בתפלה אין השליח-צבור מוציא את הקבי, וכדלקמן בסימן כד, משום דרממי ניהו וצריך כל אחד לבקש רחמים על עצמו, מכל מקום יתא רגיל לומר עם השליח-צבור בנחת, (ו) שפינו שחם ברכות ארכות אין אדם יכול לכוון תדיר עם השליח-צבור בשתיקה. והיום אין נוהגין לזה לומר דוקא בנחת. ועין בבאור הלכה: (טז) **קדם.** דבאמצע אסור לענות אמן, כמו שנתבאר בסימן סו: (יז) **וענה אמן.** אבל (ו) "ברוך הוא וברוך שמו" לא יאמר, דאפילו בפסוקי דזמרה לא יפסיק לזה, וכמו שכתב המגן-אברהם בסימן קכד: (יח) **אחר שליח-צבור.** והוא הדין (ט) אם שמע סוף ברכה מאדם אחר, בין ברכה זו ובין ברכה אחרת"ה: (יט) **שמעה משליח-צבור.** ודוקא אם כוון לצאת והשליח-צבור התחנן להוציא, וכדלעיל בסימן ו סעיף ד: (כ) **אלו.** של קריאת שמע, והוא הדין לכל הברכות, וכדלעיל בסוף סימן ו [ועין שם בפרי"מגדים ח סעיף ג, עין שם במתניית השקל ובאצרות-התיים וסימן ריט סעיף ה וסימן רצ"ח סעיף יד], לבר מברכות של תפלה דאין השליח-צבור מוציא את הקבי, וכדלקמן בסימן קכד: (כא) **שהוא בקי.** ואפילו אם יצא כבר, מוציא"ה, וכדלקמן בסימן סט, והוא הדין בכל הברכות, וכדלקמן בסימן תקפה ובסימן תרצב, לבר מברכת הנהגין דמי שצא אין יכול להוציא את האחר שהוא מחזיב עדין בברכה, וכדלקמן בסימן ריג סעיף ב, ואפילו למי שאינו בקי: (כב) **היחיד.** אפילו (ט) אם אינו בקי: (כג) **בפחות מעשירה.** וזהו דוקא לענין ברכת קריאת שמע, וגם בברכת השחר הלבוש מחמיר בברכת קריאת שמע [ועין בבאור הלכה], אבל שאר ברכות, כגון ברכת המצות וברכת הנהגין, אפילו יחיד מוציא את היחיד אפילו לבקבי, וכדלעיל בסימן ח, אף בברכת הנהגין יש כמה חלוקים, דבברכה ראשונה של הלחם והניח לכלי עלמא הדין כמו שכתבנו"ה, וכדאיתא בריש סימן קצג סעיף א, אף צריך שיקבעו את עצמם לזה דהינו שישבו יחד; ויענין בברכת-המזון, אם רק שנים אכלו, מצוה לחלק ולברך כל אחד לעצמו, אם לא שאחד אינו בקי ואז יוציא אותו הקבי, וכדאיתא בסימן קצג, עין שם. ובשאר דברים חוץ מפת ויין, בין בברכה ראשונה ובין בברכה אחרונה, יש דעות בין הפוסקים אם אחד יכול להוציא חבירו, וכדלקמן בסימן ריג, עין שם: (כד) **דהוי הפסיק.** בין קריאת שמע להברכה, כמו שאסור להפסיק בין כל דבר מצוה או הנאה שמתברכי עליו להברכה שולפניו, אבל

שער הציון

(א) עין באר היטב: (1) בית"י וסוף: (2) אברהם: (3) פרי"מגדים בסימן נא: (4) מגן-אברהם בשם תלמידו רבנו יונה:

הַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן נט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

וְלִפִּי שְׂאִין לְזוֹת מִהֶמְנֶהֱגָה וְכוּ', בְּגִזְוֹן וְטַעְמִים כְּקִרְאָה פְּסוּקִים⁸.

7) וכן לענין קדושה דסידרא הנאמרת ביובא לציון, כתב הרמ"א לקמן (סי' קלב ס"א) שדינה לענין זה כקדושת יוצר, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק ג) שאף שכתב הרמ"א כאן שנתפשט המנהג לאומרה אף ביחיד, מ"מ טוב יותר לאומרה בציבור.

והאם יש לדגל מפסוקי דזמרה כדי להספיק לומר קדושה זו עם הציבור [באופן שיוודע שלתפילת שמונה עשרה יספיק בכל אופן להגיע עם הציבור], כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל במהדור"ב בסוף הספר תשובה יט) שלא ידגל.

8) וכן לענין אמירת י"ג מידות ביחיד, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסה ס"ה) שיאמר דרך קריאה, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק יב) שאומרן בניגון וטעמים.

וביאר בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סוף סי' בא) שיכול לאומרן לא דוקא בטעמים הרגילים, אלא אף אם יש לו ניגון שבו הוא לומד יכול לאומרן באותו ניגון, כיון שעיקר הענין שלא יראה שאומרן דרך תפילה.

[משנ"ב ס"ק יב]

וְקָשׁוּנִין וְכוּ'⁹.

9) וכששומע את הציבור עונים קדושה זו, והוא באמצע פסוקי דזמרה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח אות ב) שאסור להפסיק כדי לענות.

[משנ"ב ס"ק יג]

וְיִקְרָא בְּצַבּוּר¹⁰.

10) ובטעם הדבר שביציבור יש לאומרו בקול, כתב הלבוש (ס"ג) כדי שהציבור יאמרו אותו ביחד. והוסיף השערי תשובה (ס"ק ג) שהוא כדוגמת המלאכים.

[משנ"ב ס"ק יח]

וְהוּא הֵדִין אִם שְׁמַע סוּף בְּרַכָּה מְאֹדָם אַחַר, בֵּין בְּרַכָּה זוּ וּבֵין בְּרַכָּה אַחֲרָתָא¹¹.

11) לענין עניית אמן על ברכה אחרת, הביא לקמן (סי' סו ס"ק כג) מחלוקת אם מותר לענות, שדעת החיי אדם שלא הותר לענות אלא אמן של ברכה זו, ודעת הרעקיא והפמ"ג שמותר לענות אמן גם על שאר ברכות, וסתם כאן כמותם.

[משנ"ב ס"ק כ]

וְהוּא הֵדִין לְקַל הַבְּרָכוֹת, וְכִדְלֵעִיל בְּסוּף סִימָן וּ וְעֵין שֶׁם בְּפָרִי תְדִשׁ¹².

12) אינו נמצא בפרי חדש בסי' ו, ולקמן (סי' רעג ס"ק ב) ציין לפרי חדש בסי' תקפה שכתב שאף מי שביקר יוצא ידי חובתו יכול להוציא את חברו.

[משנ"ב ס"ק כא]

וְאֶפְלוּ אִם יִצְאָה כְּבָר, מוֹצִיא¹³.

13) ואף שיכול להוציא את הבקי, כתב בשע"צ לעיל (סי' ח ס"ק כא) שהארצות החיים הכריע שלכתחילה המצוה שיברך הבקי בעצמו.

[משנ"ב ס"ק כג]

בְּפִחוֹת מַעֲשֵׂהָ¹⁴.

14) ובטעם הדבר שאין להוציא בפחות מעשרה, כתב המחצה"ש (ס"ק ה) כיון שאומרים בה קדושה, והוסיף שדין זה נוהג גם בתפלת ערבית שאין בה קדושה, ומשום שלא חילקו חכמים בתפילות. והערון השלחן (סי"ד) כתב, שכיון שברכות אלו באות לאחר הקדיש וגם יש בהן

קדושה והן מסדר התפילה, לפיכך צריך עשרה כדי להוציא בהן אחרים ידי חובה.

[משנ"ב שם]

דְּבִבְרָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַלְחָם וְהַיֵּין לְכִלֵּי עֲלָמָה הֵדִין כְּמוֹ שְׁתַּבְּנִי¹⁵.

15) ואדרבה יש בזה מעלה, כמו שכתב בביה"ל לקמן (סי' קסו ס"א ד"ה אחד) שיש הידור מצוה שאחד יברך ויוציא את כולם בהמוציא משום 'ברוב עם הדרת מלך', ואפילו אם כולם בקיאים ויודעים לברך בעצמם. וכתב לקמן (סי' קצג ס"ק ב) שכל זה דוקא בתחילת הסעודה שקובעים לאכול יחדיו ודעתם להצטרף, אך בסוף הסעודה כתב השו"ע שם (סי"א) שמצוה שכל אחד יברך לעצמו, וביאר המשנ"ב (שם) שטעם הדבר משום שדעתם להיפרד, ועוד, שכיון שברכת המזון היא מן התורה לכך החמירו שכל אחד יברך לעצמו.

[ביה"ל ד"ה עם השליח צבור]

וְגִזְוֹן הַקְּרִיָּאָה יִצְיָאָה מִצְרִים וּמְלָכוֹת וְקָרִיעַת יַם-סוּף וּמְכוֹת בְּכוֹרוֹת כְּאָמַר וְיִצְיָאָה¹⁶.

16) ובמשנ"ב לקמן (סי' סו ס"ק ג) נשאר בצ"ע למעשה אם הזכרת מכת בכורות מעכבת.

[ביה"ל שם]

דְּאֶפְלוּ הַפְּסִיק מִפֶּסֶם בְּאֶמְצַע בְּרַכָּה אַרְבָּה, אִין הֵדִין בְּרִירוּ דְצִרְיָן לְחוּר וְלְבָרָה¹⁷.

17) ובמשנ"ב לקמן (סי' סה ס"ק א) כתב שאם שח באמצע הלל, מגילה וברכת המזון או באמצע ברכה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. אך לענין מי ששומע מאחר ושח בינתיים, כתב (שם) שכיון שממילא אינו שומע אינו יוצא בזה.

[ביה"ל ד"ה בנחת]

וְאֶפְשָׁר אֶף לְעַפְיָא דְקְלָאוּ הָכִי לֹא יִצְאוּ בְּבִרְתוֹ¹⁸.

18) וכן לענין ברכת המזון כשיוצאים ידי חובה מהמברך, כתב הרמ"א לקמן (סי' קפג ס"ז) שיקדים לסיים קודם המברך כדי שיענה אמן, והוסיף, וכדלעיל סי' נט. ולענין ברכת 'ברוך שאמר', כתב בביה"ל לעיל (סי' נא ס"ב ד"ה עונה) בשם הבי"י שלא חייב למהר לסיים קודם השי"ץ, אלא שאם נודמן לו לסיים קודם השי"ץ יענה אמן, אלא ששם אינו יוצא בברכת השי"ץ. ולענין ברכת שהחיינו ביום כיפור, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תריט ס"ק ג) שטוב שימהרו הציבור לסיים את הברכה קודם השי"ץ כדי שיענו אמן, ולא יביאר שם מה הטעם.

אמנם לגבי ברכות הנהנין, כתב במשנ"ב לקמן (סי' ריג ס"ק יז) שרק לכתחילה יש חייב לענות אמן על ברכה שמתכוין לצאת בה ידי חובתו כדי להורות בפועל שמסכים לברכת המברך, אך בדיעבד גם כשלא ענה אמן יוצא, כפי שכתב השו"ע שם (ס"ב) שהשומעים יוצאים בשמיעתם אפילו לא יענו אמן.

וכן לענין ברכות השחר, כתב במשנ"ב לעיל (סי' מו ס"ק יב) שבדיעבד אפילו כשלא ענו השומעים אמן, יצאו ידי חובה.

[ביה"ל ד"ה בפחות]

וְעֵין שֶׁם גְּמִינָן טַעַם לְהַגִּיד¹⁹.

19) ולמעשה לענין ברכות השחר, כתב לעיל (סי' מו ס"ק יג) שהמנהג הוא שכל אחד מברך לעצמו, ואין השי"ץ מוציא אחרים ידי חובה.

ומה שכתב לעיל (שם ס"ק ב-ו) לענין מי שהיה ער בלילה או לענין המסופק אם יכול לברך איזה ברכה מברכות השחר, שישמע את הברכה מאחר יוצא ידי חובה, ביאר בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ג) שכיון שאין עיצה אחרת, יש לסמוך על הפוסקים החולקים על הלבוש. וראה מה שכתבנו לעיל שם ס"ק ב.